

DVŮN FALS

SAKUPLJAČ

Prevela
Dubravka Srećković Divković

Laguna

Naslov originala

John Fowles

THE COLLECTOR

Copyright © John Fowles 1963

Translation copyright © 2020 za srpsko izdanje, LAGUNA

Kupovinom knjige sa FSC oznakom pomažete razvoj projekta
odgovornog korišćenja šumskih resursa širom sveta.

NC-COC-016937, NC-CW-016937, FSC-C007782

© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

*que fors aus ne le sot riens nee**

* „Izuzev nas to niko ne zna.“ *La chatelaine de vergi*, francuski roman iz 13. veka. (Prim. prev.)

1

KAD dođe kući iz internata, viđao sam je ponekad gotovo i svakodnevno, zato što im je kuća bila tačno preko puta Pomoćne zgrade Opštine. Ona i njena mlađa sestra stalno su odlazile i dolazile, često s mladićima, što se meni, naravno, nije dopadalo. Kad mi se zadesi slobodan trenutak u radu s fasciklama i registratorima, stao bih kraj prozora i gledao odozgo ka drugoj strani ulice, preko mlečnog dela stakla, pa bih je ponekad video. Uveče sam to beležio u svoj dnevnik zapažanja, isprva slovom X, a potom, kad sam saznao kako se zove, slovom M. Nekoliko puta sam je video i napolju. Jedanput sam stajao tačno iza nje u redu u narodnoj biblioteci na Krosfildovom putu. Nijednom me nije pogledala, ali sam ja posmatrao njen potiljak i kosu upletenu u dugačku pletenicu. Bila joj je veoma bleđa, svilasta, kao čaure ivanjske ptičice. Sva u jednoj pletenici koja joj se spuštala gotovo do struka, ponekad napred, ponekad pozadi. Ponekad ju je nosila dignutu. Samo sam jednom, pre nego što je postala moj gost ovde, imao tu povlasticu da joj je vidim puštenu i oduzeo mi se dah, toliko je to bila lepa kosa, kao u morske sirene.

Drugi put, jedne neradne subote, kad sam otišao do Prirodnjačkog muzeja, vratili smo se istim vozom. Sedela je tri sedišta dalje i bočno od mene, i čitala je knjigu, pa sam mogao da je posmatram trideset pet minuta. Kad god sam je video, osećao sam se kao da hvatam neku retkost, prilazim joj vrlo oprezno, sa srcem u podgrlcu, što bi se reklo. Kao ravničarskom žutaću, na primer. Uvek sam je tako doživljavao u mislima, mislim na reči kao što su neuhvatljiva i sporadična, i veoma istančana – ne kao druge, čak ni one lepe. Ona je bila više za pravog poznavaoa.

Te godine dok je još bila u školi nisam znao ko je, samo sam znao da joj je otac doktor Grej i jednom sam slučajno na sastanku Sekcije za riličare naćuo neku priću o tome kako joj majka pije. Čuo sam joj majku jednom u prodavnici kako govori, imala je neki blazirani glas i videlo se da je od tih što piju, previše šminke i tako dalje.

Dakle, bio je zatim onaj tekstić u mesnim novinama, o školarini koju je osvojila i o tome kako je pametna, i njeno ime, lepo isto koliko i ona sama, Miranda. Tako sam saznao da je u Londonu i da studira umetnost. Zaista je štošta promenio taj novinski ćlanak. Činilo se da smo postali intimniji, mada se, naravno, još nismo poznavali u uobićajenom smislu.

Ne bih umeo reći otkud to, kad sam je prvi put ugledao, znao sam da je jedina. Naravno da nisam lud, znao sam da je to samo san i zauvek bi i ostalo san da nije bilo onih para. Maštario sam o njoj, zamišljao priće u kojima je upoznajem, radim nešto ćemu se ona divi, ženim se njom i sve redom. Ništa sramno, toga nikad nije bilo sve do onog što ću objasniti posle.

Ona je crtala slike, a ja sam se starao o svojoj zbirci (u snovima). Uvek je volela mene i moju zbirku, crtala je i

bojila eksponate; zajedno smo radili u divnoj modernoj kući, u velikoj sobi sa jednim od onih džinovskih staklenih prozora; išli na sastanke Sekcije za riličare, gde smo, umesto da maltene ne progovaram da ne bih nešto pogrešio, bili omiljeni domaćin i domaćica. Ona sva ljupka sa svojom bledoplavom kosom i sivim očima, i naravno, drugi muškarci zeleni od ljubomore.

Jedino nisam fino sanjao o njoj onda kad bih je video sa izvesnim mladićem tipa galamdžije školovanog u elitnoj školi, koji je imao sportski automobil. Stajao sam jednom iza njega u *Barkliju*, gde sam hteo da uložim pare na račun, i čuo sam ga kad je rekao: Isplatite mi u novčanicama od po pet; a štos je bio u tome što je razmenjivao ček od svega deset funti. Svi se oni tako ponašaju. Dakle, viđao sam je ponekad kako ulazi u njegova kola, ili oboje u njima kad izađu u grad, i u takve dane sam bio veoma prek prema ostalima u kancelariji i nisam beležio X u svoj dnevnik entomoloških zapažanja (sve je ovo bilo pre nego što je otišla u London, tad ga je otkočila). To su bili dani kad sam dopuštao sebi da sanjam ružne snove. Plakala je ili obično klečala. Jednom sam dopustio sebi da sanjam kako joj udaram šamar, kao što sam video jednom da je uradio neki tip u jednoj te-ve dramu. Možda je tad sve i počelo.

Moj otac je poginuo u vožnji. Imao sam dve godine. To je bilo 1937. Bio je pijan, ali tetka Eni je uvek govorila da je pio zato što ga je moja majka vozala. Nikad mi nisu ispričali šta se tačno desilo, ali ona je otišla ubrzo potom i ostavila me kod tetka Eni, brigo moja pređi na drugoga. Moja sestra od tetke Mejbel rekla mi je jednom (kad smo bili klinici, u svađi) da je bila uličarka i da je otišla s nekim strancem. Bio

sam glup, zapucao sam pravo kod tetka Eni i upitao je za to, a ako je tu imalo nešto da se krije, naravno da je sakrila od mene. Sad me baš briga, ako je još živa, ne želim da je upoznam, ne zanima me. Tetka Eni bi uvek kratko i jasno rekla daleko joj lepa kuća, i ja se sa tim slažem.

Zato su me odgajali tetka Eni i teča Dik, uz svoju ćerku Mejbel. Tetka Eni je bila starija sestra mog oca.

Teča Dik je umro kad sam imao petnaest godina. To je bilo 1950. Bili smo otišli u Tring na veštačka jezera da pecamo, ja sam kao i obično odlutao sa svojom mrežom i ostalim. Kad sam ogladneo i vratio se tamo gde sam ga ostavio, zatekao sam gužvu. Pomislio sam da je ulovio kapitalca. Ali njega je lupio šlog. Odneli su ga kući, ali nikada više nije izgovorio nijednu reč niti nas je čestito prepoznao.

Ti dani koje smo provodili zajedno, ne baš doslovno zajedno, s obzirom* da sam ja uvek išao u sakupljanje, a on je sedeo kraj svojih pecaljki, mada smo uvek zajedno večerali i putovali smo do tamo i natrag, ti dani (izuzev onih o kojima ću pričati) neporecivo su najlepši koje sam ikad proživio. Tetka Eni i Mejbel su prezirale moje leptire kad sam bio mali, ali teča Dik je uvek bio na mojoj strani. Uvek se divio

* Faulsov literarni postupak u ovoj knjizi, između ostalog, podrazumeva i primetne razlike u govoru njenih protagonista. Pripovedanje Frederika Klega, koje svojom monotonom i neosmišljenom strukturom rečenica, oskudnim vokabularom, nemaštovitošću iskaza i pribegavanjem floskulama već ukazuje na određenu društvenu, obrazovnu i emocionalnu uskraćenost, uglavnom nije nepravilno, ali povremeno zađe u oblast neknjiževnog jezika. Najsistematičnija Klegova omaška te vrste (kojoj pisac kasnije daje i određenu ulogu) jeste upotreba *like* (poput) umesto *as* (kao), što je u prevodu bilo nemoguće preneti a da se ne naruši prirodnost rečeničnog sklopa. Stoga je ova nepravilnost zamenjena drugom, „s obzirom da“ (umesto „s obzirom na to da“), koja je u našem govornom jeziku približno česta i približno neupadljiva kao i nepravilna upotreba reči *like* u engleskom. (Prim. prev.)

valjanoj preparaciji i postavci. Osećao je isto što i ja kad se rađa novi imago i sedeo bi i posmatrao kako mu se krila šire i suše, i kako ih nežno oprobava, i takođe mi je u svojoj garaži dao prostor za moje tegle s gusenicama. Kad sam za uramljenu zbirku fritularija osvojio nagradu za hobi, dao mi je funtu pod uslovom da ne kažem tetka Eni. Dakle, da ne dužim, bio je prema meni dobar kao otac. Dok sam držao onaj ček u rukama, on je, sem Mirande, razume se, bio taj o kom sam razmišljao. Poklonio bih mu najbolje štapove i opremu, sve drugo što želi. Ali nije bilo suđeno.

Krenuo sam s kladionicom od one nedelje kad sam napunio dvadeset jednu godinu. Svake nedelje sam uplaćivao istu kombinaciju za pet šilinga. Stari Tom i Kračli, koji su bili sa mnom u Porezima, i još poneka od devojaka, udružili bi se i uplatili veliku kombinaciju, i uvek su me spopadali da se priključim, ali ja sam ostajao vuk samotnjak. Nikad mi se nisu sviđali ni stari Tom ni Kračli. Stari Tom je ljigav, večito trtlja o mesnoj upravi i uvlači se gospodinu Vilijamsu, opštinskom blagajniku. Kračli ima pokvarenu maštu i sadista je, nikad ne propušta priliku da se podsmehne mojim interesovanjima, naročito ako oko nas ima devojaka. „Fred izgleda umorno – proveo je bezobrazan vikend sa izvesnom Kebidž Vajt“, govorio je, i „Ko je bila ona nafrakana dama s kojom sam te video sinoć?“* Stari Tom se cerekao, a Džejn, Kračlijeva devojka iz Sanitarnog, ona je večito bila u našoj kancelariji, na to se kikotala. Miranda i ona bile su bog i šeširdžija. Oduvek sam mrzeo vulgarne žene, naročito devojke. I zato sam kombinaciju uplaćivao sâm, kao što rekoh.

* *Cabbage White* – beli kupusar. „Nafrakana dama“ je čičkov leptir (čkaljevac), na engleskom *Painted Lady*. (Prim. prev.)

Ček je bio na 73.091 funti i još nešto sitnog u šilinzima i penijima. Pozvao sam telefonom gospodina Vilijamsa čim su mi u utorak iz kladionice potvrdili da je sve u redu. Osećalo se da je ljut što tako odlazim, mada je najpre rekao da mu je drago, uveren je da je svima drago, a ja sam, naravno, znao da im nije drago. Čak mi je predložio da uložim u Petoprocentni zajam gradskog veća! Pojedini u Opštini gube svaki osećaj za meru.

Uradio sam kako su mi predložili ti iz kladionice, preselio se pravo u London sa tetka Eni i Mejbel da tamo ostanemo dok se ne slegne prašina. Poslao sam starom Tomu ček na 500 funti i zamolio da to podeli s Kračlijem i ostalima. Nisam odgovorio na njihova pisma zahvalnosti. Videlo se da me smatraju cicijom.

Jedino „ali“ koje sreću kvari bila je Miranda. U vreme mog dobitka bila je kod kuće, došla je na raspust sa svog umetničkog fakulteta, pa sam je video koliko te subote, pre podne tog velikog dana. Sve vreme dok smo bili u Londonu i trošili i trošili, razmišljao sam kako je više neću videti; pa onda kako sam sad dobra prilika kao muž; a opet, znao sam da je to sumanuto, ljudi se žene i udaju samo iz ljubavi, naročito devojke kao što je Miranda. Bilo je čak trenutaka kad sam mislio da ću je zaboraviti. Ali zaborav nije nešto što je u čovekovoј vlasti, on ti se desi. Samo što se meni nije desio.

Ako si nezajažljiv i nemoralan kao većina u današnje vreme, verovatno možeš i lepo da se provedeš s velikim parama kad ti dopadnu šaka. Ali smem da kažem da nikad nisam bio takav, ni jedan jedini put nisu me kaznili u školi. Tetka Eni je nekonformistkinja, nikad me nije silila da idem u crkvu i slično, ali vaspitavan sam u takvoj atmosferi, mada je teča

Dik išao ponekad u pab kradom. Tetka Eni mi je dozvolila da propušim nakon niza prepirki kada sam se vratio iz vojske, ali nikad joj to nije bilo drago. Čak i kraj tolikih para, morala je neprekidno da ponavlja kako se trošenje kosi s njenim načelima. Ali Mejbel ju je u potaji obrađivala, čuo sam je jednog dana kako to radi, a ja sam svakako rekao da su to moje pare i moja savest, nek izvoli da traži sve što želi, a i ne mora ništa ako ne želi, a u nekonformizmu se ništa ne kaže o primanju poklonâ.

Kuda vodi čitava ova priča – malčice sam se napio jedno dvaput dok sam bio u Finansijskoj vojnoj službi, naročito u Nemačkoj, ali nisam nikad imao ništa sa ženama. Pre Mirande nikad nisam mnogo ni razmišljao o ženama. Znam da nemam ono za čime devojke tragaju; znam da kod njih lepo prolaze tipovi kao što je Kračli, koji meni prosto deluje neotesano. Pojedine devojke u Pomoćnoj zgradi, pa bilo je stvarno ogavno kako su ga gledale. To je nešto grubo i životinjsko bez čega sam ja rođen. (I drago mi je što je tako, jer kad bi više ljudi bilo poput mene, po mom mišljenju, svet bi bio bolji.)

Kad nemaš novca, sve zamišljaš da će ti posle njega život biti mnogo drugačiji. Ja nisam hteo više nego što mi pripada, nisam hteo ništa preko mere, ali videlo se već odmah u hotelu da su, naravno, puni prividnog poštovanja, ali privid je bio sve, zapravo su nas prezirali što imamo toliki novac, a ne znamo šta s njim da radimo. I dalje su me u potaji držali za ono što sam bio – za činovnika. Džabe razbacivanje novcem. Čim progovorimo ili nešto uradimo, odavali smo se. Videlo se da govore: ne zafrkavajte nas, znamo šta ste, što se lepo ne vratite tamo otkud ste i došli.

Pamtim jednu noć kad smo izašli i večerali u otmenom restoranu. Bio je na spisku koji su nam dali ti iz kladionice.

Hrana je bila dobra, jeli smo je, ali gotovo da joj nisam osetio ukus zbog načina na koji su nas ljudi gledali i ljigavi inostrani kelneri i svi redom tretirali, i zato što je delovalo da nas sve u toj sali posmatra sa visine zato što nismo odgajani kao oni. Pre neki dan sam pročitao članak o iščezavanju klasa – znao bih ponešto da im kažem na tu temu. Ako se ja pitam, čitav London je udešen za ljude koji umeju da izigravaju čak elitnih škola i nećeš daleko dogurati ako nemaš urođeni i tačno pravi blazirani glas – mislim na bogataški London, na Vest End, naravno.

Jedne večeri – to je bilo posle otmenog restorana, osećao sam se depresivno – rekao sam tetka Eni da mi se ide u šetnju, pa sam i otišao. Šetao sam i odjednom osetio da bih voleo da posedujem ženu, hoću da kažem, da raspoložem tim saznanjem da sam posedovao ženu, pa sam okrenuo telefonski broj koji mi je dao jedan tip prilikom svečane dodele čeka. Ako poželiš malčice znaš već čega, rekao je.

Neka žena je kazala: „Zauzeta sam.“ Upitao sam je zna li neki drugi broj, pa mi je dala dva. Dakle, povezao sam se taksijem na adresu te druge. Neću reći šta je bilo, sem toga da nisam ništa uradio. Bio sam previše nervozan, nastojao sam da budem kao da sve o tome znam, a ona je, naravno, to uočila, bila je stara i bila je grozna, grozna. Hoću da kažem, i zato što se tako prljavo ponašala, i što je tako izgledala. Bila je izandala, prosta. Kao primerak od kog bi čovek okrenuo glavu dok sakuplja. Pomislio sam šta bi bilo kad bi me Miranda videla tu, takvog. Kao što rekoh, probao sam to da obavim, ali nisam ništa uradio, a nisam se svojski ni potrudio.

Nisam od tih sirovih što se laktaju, nikad to nisam bio, oduvek sam imao uzvišenija stremljenja, što bi se reklo.

Kračli je govorio kako u današnje vreme moraš da se laktaš da bi išta postigao, i govorio je: gledaj starog Toma, gledaj dokle je dogurao onako ljigav. Kračli je znao da bude vrlo familijaran, pa i previše, po mišljenju moje malenkosti, kao što rekoh. Mada je znao i on da bude ljigav ako se isplati; prema gospodinu Vilijamsu, na primer. Malo više života, Kleg, kazao mi je jednom gospodin Vilijams, dok sam radio na Zahtevima. Publika voli povremeno osmeh ili malu šalu, rekao je, ne rađamo se svi s darom za to, kao Kračli, ali možemo da se potrudimo, znaš. To me je baš najedilo. Mogu reći da mi se bila smrtno smučila Pomoćna zgrada i smerao sam ionako da idem odatle.

Nisam bio drugačiji, mogu to da dokažem, tetka Eni mi je dojadila i iz tog razloga što sam počeo da se interesujem za neke od onih knjiga koje mogu da se kupe u prodavnicama na Sohou, knjiga s golim ženama i tako to. Časopise sam mogao da sakrijem, ali bilo je knjiga koje sam hteo da kupim, a nisam mogao, za slučaj da mi pretura po stvarima. Oduvek sam hteo da se bavim fotografijom, odmah sam kupio foto-aparat, naravno lajku, najbolju, teleobjektiv, sve redom; glavna zamisao mi je bila da snimam žive leptire kao slavni gospodin S. Bofoj; ali sam isto tako ranije prilikom sakupljanja nailazio na razne stvari, da ne poveruješ čime se sve parovi bave na nekim mestima iako bi se pomislilo da su dovoljno pametni da to tu ne rade, pa sam imao i to.

Naravno, rastrojila me je i ta rabota sa tom ženom, povrh svega ostalog. Na primer, tetka Eni je svom dušom želela na krstarenje do Australije, da se vidi sa svojim sinom Bobom i čika Stivom, njenim drugim mlađim bratom, i sa njegovom porodicom, i htela je da idem i ja, ali kao što rekoh, nisam

želeo više da budem sa tetka Eni i sa Mejbel. Ne u smislu da sam ih omrzao, ali kod njih se odmah videlo šta su, više nego kod mene. Šta su one, bilo je očigledno; hoću da kažem, mali ljudi koji nikad ne idu od kuće. Na primer, uvek su očekivale od mene da sve radim s njima i da im pričam šta sam radio ako mi se kojim slučajem zadesilo sat slobodnog vremena. Nisu to preterano rđavo prihvatile, računam da su imale vremena da dokonaju da su to ipak moje pare.

Prvi put kad sam pošao da tražim Mirandu, bilo je to nekoliko dana nakon što sam otišao do Sauthemptonu da ispratim tetka Eni; 10. maja, da budem tačan. Bio sam se vratio u London. Nisam imao nikakav pravi plan, pa sam tetka Eni i Mejbel rekao da ću možda u inostranstvo, ali nisam stvarno znao da li ću. Tetka Eni se skroz prepala, te večeri pre nego što su pošle obavila je sa mnom ozbiljan razgovor, o tome kako se nada da se neću oženiti – to jest, ne pre nego što ona upozna mladu. Štošta je rekla o tome kako su to moje pare i moj život, i kako sam nesebičan i tako to, ali videlo se da je stvarno u strahu da ću se oženiti nekom devojkom, pa će one ostati bez sveg tog novca kog su se ionako toliko stidele. Ne krivim je, prirodno je to, naročito kad imaš ćerku bogalja. Mislim da bi ljude poput Mejbel trebalo bezbolno uspavati, ali nije sada o tome reč.

To što sam ja nameravao da radim (već sam, na ime priprema, kupio najbolju opremu u Londonu) bilo je da obilazim pojedine lokalitete gde ima retkih vrsta i odstupanja i da kompletiram propisne serije. Hoću da kažem, dođem i ostanem dokle god mi se sviđa, i izlazim, i sakupljam, i fotografišem. Pre njihovog odlaska pohađao sam časove vožnje i kupio naročit kombi. Bilo je mnoštvo vrsta koje sam želeo – lastin

repak, na primer, i trnjinar, i pegavi mravnik, retke fritilarije poput nimfe i šarenca. Primerci koje većina sakupljača ima prilike da ulovi samo jednom u životu. A tu su bili i moljci i noćni leptiri. Činilo bi se da bih mogao i njih da se latim.

Pokušavam da kažem da se to što mi je postala gost desilo iznenadno, nije bilo nešto što sam planirao od trena kad mi je novac dopao šaka.

Dakle, naravno, kad su mi se tetka Eni i Mejbel sklonile s puta, pokupovao sam sve knjige koje sam hteo, neke su bile takve da nisam ni znao da tako nešto postoji, štaviše sam se zgrozio, mislio sam: evo me gde sedim zaključan u hotelskoj sobi sa svime ovim i mnogo je drugačije od onog što sam sanjao o Mirandi i meni. Odjednom sam shvatio da sam sâm sebe doveo dotle da umislim kako je potpuno iščezla iz mog života, kao da ne stanujemo na rastojanju od nekoliko kilometara (tad sam se bio preselio u hotel na Paddingtonu) i kao da nemam ionako sve vreme ovoga sveta da saznam gde stanuje. Bilo je lako, potražio sam Slejdov fakultet umetnosti u telefonskom imeniku i sačekao jednog jutra ispred njega u kombiju. Kombi je bio jedini stvarno veliki luksuz kojim sam sebe počastio. Zadnje odeljenje mu je bilo specijalno udešeno, imalo je poljski krevet u koji može da se legne i da se spava; kupio sam ga da u njemu nosim svu svoju opremu kad putujem po zemlji, i isto sam mislio: ako imam kombi, neću morati vazda da vozikam tetka Eni i Mejbel kad se budu vratile. Nisam ga kupio za to za šta sam ga posle upotrebio. Čitava ta ideja bila je iznenadna, gotovo kao nalet genijalnosti.

Tog prvog prepodneva nisam je video, ali sutradan konačno jesam. Izašla je s mnoštvom drugih studenata,

uglavnom mladića. Srce mi je veoma brzo lupalo i bilo mi je muka. Foto-aparat mi je bio u punoj pripravnosti, ali nisam se usuđivao da ga upotrebim. Bila je potpuno ista; imala je neki lak korak i uvek nosila ravne cipele, pa nije onako sitno cupkala kao većina devojaka. Ona uopšte nije razmišljala o muškarcima dok hoda. Kao ptica. Sve vreme je razgovarala s jednim mladićem crne koce, vrlo kratke, sa šišticama, veoma umetnički. Bilo ih je šestoro, ali onda su ona i taj mladić prešli ulicu. Ja sam izašao iz kombija i pošao za njima. Nisu daleko otišli, u jedan kafe-bar.

Ušao sam u taj kafe-bar, odjednom, ne znam zašto, kao da me je unutra uvuklo nešto drugo, takoreći protiv moje volje. Bio je pun ljudi, studenata, umetnika i sličnih; većinom su izgledali kao oni bitnici. Pamtim da je bilo uvrnutih lica i svačeg po zidovima. To je kao trebalo da bude afrički kafe, bar mislim.

Bilo je toliko ljudi i buke i tako sam se unervozio da je isprva nisam ni video. Sedela je u drugoj prostoriji, u dubini. Seo sam na jednu stolicu za šankom odakle ću moći da je posmatram. Nisam se usuđivao da pogledam preterano često, a svetlo u toj drugoj prostoriji nije bilo preterano dobro.

A onda je stajala tik do mene. Pravio sam se da čitam novine, pa nisam video kad je ustala. Osetio sam kako mi lice crveni, zurio sam u reči, ali nisam mogao da čitam, nisam se usuđivao ni na najmanji pogled – bila je tu i maltene me dodirivala. Imala je na sebi kariranu haljinu, tamnoplavo i belo, ruke su joj bile smeđe i gole, kosa skroz puštena niz leđa.

Kazala je: „Dženi, totalno smo švorc, budi anđeo i daj nam dve cigarete.“ Devojka za šankom je rekla: „Nije valjda opet“ ili tako nešto, a ona je kazala: „Sutra, kunem se“, pa onda: „Živa mi bila“, kad joj je ta devojka dala dve. Sve se to odigralo za nepunih pet sekundi, opet se vratila onom

mladiću, ali to što sam joj čuo glas pretvorilo ju je iz neka-kve ličnosti iz sna u pravu ličnost. Ne znam da kažem šta je to posebno bilo u njenom glasu. Naravno da je bio veoma školovan, ali nije bio blaziran, nije bio ljigav, nije moljakala za cigarete niti kao da ih je zahtevala, prosto je pitala za njih nekako neusiljeno i nije se sticao nikakav osećaj klase. Govorila je onako kako je hodala, što bi se reklo.

Platio sam što sam brže mogao i vratio se u kombi, pa u *Kremorn* i u svoju sobu. Stvarno sam bio uzrujan. Delom zato što ona mora da zajmi cigarete jer nema novca, a ja imam šezdeset hiljada funti (tetka Eni sam dao deset) spremnih da joj ih položim pred noge – jer tako sam se osećao. Osećao sam da bih sve učinio da je upoznam, da joj ugodim, da joj budem prijatelj, da mogu da je posmatram neskriveno umesto da je uhodim. Da joj pokažem kakav sam, pet novčanica od pet funti koje sam imao kod sebe stavio sam u jedan koverat i adresovao ih na gospođicu Mirandu Grej, Slejdov fakultet umetnosti... samo što ga, naravno, nisam poslao. Poslao bih da sam joj mogao videti lice dok ga otvara.

To je bio dan kada sam prvi put sebi podario taj san koji će se obistiniti. Počinjao je tako što nju napada neki čovek, a ja stižem trkom i spasavam je. Onda sam odnekud ja bio taj čovek koji je napada, samo što je nisam povredio; zarobio sam je i odvezao je u kombiju do jedne osamljene kuće, i tamo je držao u zarobljeništvu na fin način. Postepeno me je upoznala i dopao sam joj se, i san se razrastao u san o tome kako živimo u finoj modernoj kući, u braku, sa decom i sve redom.

Proganjao me je. Noću mi nije dao da spavam, zbog njega sam danju zaboravljao šta radim. Uporno sam produžavao boravak u *Kremornu*. Prestao je da bude san, počeo je da biva ono što će se kao bajagi stvarno desiti (naravno, ja sam mislio da je to samo kao bajagi), pa sam smišljao metode i

sredstva – sve što bih morao da uredim i na šta bih morao da mislim, i kako bih to izveo i sve redom. Razmišljao sam: nema nikakve šanse da je upoznam na uobičajen način, ali ako bude sa mnom, uvideće moje dobre strane, shvatiće. Uvek je bila prisutna ta ideja da će shvatiti.

Još nešto sam počeo da radim, da čitam odabranije novine, iz istog razloga iz kog sam išao u Nacionalnu galeriju i u *Tejt*. Nisam preterano uživao u njima, bile su kao vitrine sa stranim vrstama u Entomološkoj sali Prirodnjačkog muzeja, vidiš da su eksponati lepi, ali ti nisu poznati, hoću da kažem, ne poznajem ih kao što znam britanske. Ali išao sam tamo da bih umeo da razgovaram s njom, da ne ostavim utisak da sam neznalica.

U jednom nedeljnom izdanju video sam oglas velikim slovima na strani gde su kuće na prodaju. Nisam ih tražio, ova jednostavno kao da mi je sama privukla oko dok sam obrtao stranicu. „DALEKO OD IZLUĐUJUĆE GUŽVE?“, pisalo je. Prosto tako. A onda se nastavljalo:

Stari kotidž, * šarmantna lokacija na osami, ogroman vrt, 1 sat kolima od Londona, tri kilometra od najbližeg sela...

i tako dalje. Sledećeg jutra već sam se vozio da je vidim. Telefonirao sam agentu za nekretnine u Luisu i ugovorio

* Dok u Evropi i Americi reč *cottage* obično označava seosku kuću ili letnjikovac, u Engleskoj se najčešće odnosi na zdanja u stilu arhitekture doba Tjudora. Engleski kotidž po pravilu se satoji iz više celina sa zasebnim krovčićima na dve vode, pokrivenim škrljcem ili slamom, a konstrukcija zidova je često tipa bondruka, sa vidljivim gredama. (Prim. prev.)

da se nađem s nekim u toj kući. Kupio sam kartu Saseksa. To je ta prednost novca. Nemaš prepreka.

Očekivao sam nešto ruinirano. Izgledala je staro, doduše, crne grede, bela spolja, i stare kamene ploče. Stajala je sama-samcita. Agent za nekretnine je izašao kad sam zaustavio kombi pred njom. Mislio sam da će biti stariji, a bio je mojih godina, ali tip đaka elitne škole, sav je vrcao od glupavih opaski koje bi trebalo da budu smešne, kao da mu je ispod časti da išta proda, i kao da ima neke razlike između prodaje kuća i nečeg u prodavnici. Odmah mi je postao odbojan jer je bio ljubopitljiv. Svejedno, učinilo mi se da bi bolje bilo da razgledam kad sam već prevalio toliki put. Sobe nisu bile nešto, ali bila je dobro opremljena modernim instalacijama, strujom, telefonom i ostalim. Posedovao ju je neki penzionisani mornarički admiral ili tako neko, pa je umro, a onda je neočekivano umro i sledeći kupac, i tako se našla na tržištu.

I dalje tvrdim da nisam tamo otišao s namerom da vidim ima li tu nekakvog mesta za tajnog gosta. Ne znam istinski da kažem kakva mi je namera bila.

Prosto ne znam. Ono što radiš zamagli ono što si radio pre.

Tip je hteo da zna da li je uzimam samo za sebe. Rekao sam da bih je uzeo za tetku. Rekao sam istinu, kazao sam da želim da to bude iznenađenje za nju, kad se vrati iz Australije i tako dalje.

A njihova cena, hteo je da zna.

Upravo mi je dopala ruku gomila novca, rekao sam da mu začepim usta. Već smo silazili niz stepenice kad je kazao to, s obzirom da smo bili videli sve, kako sam mislio. Čak sam nameravao da kažem kako nije to ono što hoću, nije dovoljno velika, da mu dodatno začepim usta, kad je on kazao: e pa, to je sva kuća ako se ne računaju podrumi.

Moralo je da se izađe pozadi, gde su pored stražnjih vrata bila još jedna vrata. Uzeo je ključ ispod saksije. Naravno da

je struja bila isključena, ali imao je baterijsku lampu. Bilo je hladno tu gde nema sunca, vlažno, ružno. Postojale su kamene stepenice koje su vodile naniže. Na dnu je osvetlio baterijskom lampom oko sebe. Neko je okrećio zidove, ali to je bilo davno, pa su parčići otpali i zidovi su izgledali šareno.

Proteže se čitavom dužinom, rekao je, a ima i ovo. Usmerio je lampu i ugledao sam vrata u uglu zida naspram nas dok smo silazili niz stepenice. Bio je to još jedan ogroman podrum, četiri stepenika naniže u odnosu na prvi, ali sa nižom tavanicom i malčice zasvođen, kao one odaje koje se ponekad viđaju pod crkvama. Stepenice su se spuštale dijagonalno u jednom uglu, pa je soba bežala u stranu, što bi se reklo.

Kao stvoren za orgije, rekao je.

Za šta je služio?, upitao sam, oglašujući se o njegovu glupavu šaljivost.

Kazao je kako se smatra da je možda napravljen zato što je kuća toliko izdvojena. Sigurno su morali da skladište mnoštvo namirnica. Ili je možda to bila tajna rimokatolička kapela. Jedan električar je kasnije rekao da je to bila krijumčarska jazbina u vreme kad su putovali u London iz Njuhejvena.

Dakle, vratili smo se uz stepenice i izašli. Kad je zaključao vrata i stavio ključ pod saksiju, izgledalo je kao da ono tamo dole ne postoji. Dva sveta. Oduvek je tako bilo. U poneke dane budio sam se i sve bi bilo kao san, dok ne siđem opet dole.

Pogledao je na sat.

Zainteresovan sam, rekao sam. Veoma zainteresovan. Bio sam toliko nervozan da je iznenađeno pogledao u mene, a ja sam kazao: Mislim da ću je uzeti. Prosto tako. Stvarno sam iznenadio sebe. Zato što sam ranije uvek hteo nešto

novije, što bi se nazvalo savremenodopskim. Ne neku starinu u zabiti.

Stajao je i izgledao potpuno nedotupavno, iznenađen što sam tako zainteresovan, iznenađen valjda i što imam novac, kao većina njih.

Onda je krenuo u Luis. Morao je da ode po još nekog zainteresovanog, pa sam rekao da ću ostati u vrtu i o kojemu promisliti pre konačne odluke.

Bio je to fin vrt, proteže se pozadi do livade gde je tad rasla lucerka, divna stvarčica za leptire. Livada se penje do brda (ono je na severu). Na istoku je šuma sa obeju strana puta koji vodi iz doline ka Luisu. Na zapadu su livade. Ima jedna seoska kuća na oko kilometar nizbrdo, to je najbliža kuća. Ka jugu je lep pogled, samo što ga je zaklanjala prednja živica i neko drveće. Takođe dobra garaža.

Vratio sam se do kuće, izvadio ključ i opet se zaputio dole u podrume. Onaj dublji sigurno je bio pet do šest stopa ispod zemlje. Bio je vlažan, zidovi kao mokro drvo u zimnu, nisam baš dobro video jer sam imao samo upaljač. Bilo je malčice zastrašujuće, ali ja nisam sujeveren.

Neki bi možda rekli da sam imao sreće što sam našao tu kuću iz prvog pokušaja, međutim, ja bih nešto tako našao kad-tad. Imao sam novac. Imao sam volju. Čudno, ono što je Kračli nazivao „laktanje“. Nisam se laktao u Pomoćnoj zgradi, nije mi to godilo. Ali voleo bih da vidim Kračlija da organizuje to što sam ja organizovao prošlog leta i da sve sprovede do kraja. Nije mi namera da sâm sebe dižem u nebesa, ali nije to bila mala stvar.

Pročitao sam u novinama pre neki dan (Izreka dana) – „Šta je voda telu, to je cilj duhu.“ To je vrlo istinito, po

mom skromnom mišljenju. Kad je Miranda postala cilj mog života, bio sam, smeo bih reći, ništa gori od drugih, kako se ispostavilo.

Morao sam da dam petsto više nego što su tražili u oglasu, i drugi su je hteli, svi su me čerupali. Geometar, majstor, dekorateri, oni s nameštajem u Luisu koje sam angažovao da mi je opreme. Nije me bilo briga, što bi me i bilo, novac nije predstavljao prepreku. Stizala su mi duga pisma od tetka Eni, na koja sam joj odgovarao, pišući joj cene upola manje od onog što sam stvarno plaćao.

Doveo sam električare da mi sprovedu strujni kabl dole do podruma, i vodoinstalateri da uvedu vodu i postave sudoperu. Izmislio sam da hoću da se bavim stolarijom i fotografijom i da će mi to biti radna prostorija. Nisam ništa slagao, imalo je i te kako šta da se radi od stolarije. A već sam i snimao neke fotografije koje nisam mogao da razvijem u radnji. Ništa ružno. Samo parove.

Krajem avgusta radnici su se iselili, a ja se uselio. Spočetka sam se osećao kao u nekom snu. Ali to je ubrzo jenjalo. Nisam bio sâm koliko sam očekivao. Došao je neki čovek i hteo da mi sređuje vrt, oduvek je to radio, pa je postao vrlo neprijatan kad sam ga oterao. Onda je došao sveštenik iz sela, pa sam s njim morao da budem grub. Rekao sam kako hoću da me ostave na miru, nekonformista sam, neću da imam ništa sa selom, i on je otišao blazirano i ljutito. Potom je dolazilo nekoliko ljudi s kombijima-prodavicama i morao sam i njih da najurim. Govorio sam da svu robu kupujem u Luisu.

Tražio sam i da mi isključe telefonsku liniju.

Uskoro sam stekao naviku da zaključavam prednju kapiju, jeste bila samo rešetka, ali imala je bravu. Jedno dvaput

sam video putujuće trgovce kako gledaju kroz nju, ali biće da su uskoro ljudi shvatili. Ostavili su me na miru i mogao sam da nastavim sa svojim radom.

Radio sam mesec ili više dana na pripremi planova. Sve to vreme bio sam sâm; srećna okolnost što nisam imao nikakvih pravih prijatelja. (Ljudi iz Pomoćne zgrade ne bi se mogli nazvati prijateljima, nisu mi nedostajali, nisam nedostajao ja njima.)

Ranije sam radio ponešto za tetka Eni, učio me je teča Dik. Nisam bio rđav sa stolarijom i tako redom, pa sam opremio sobu vrlo fino, mada nije lepo da se hvalim. Pošto sam je isušio, postavio sam nekoliko slojeva izolacionog filca, pa preko fin jarkonarandžasti tepih (veseo) od zida do zida (njih sam okrećio). Ubacio sam jedan krevet i jednu komodu s fiokama. Sto, fotelju i tako dalje. U jednom uglu sam montirao paravan, a iza njega umivaonik i kampersku ve-ce šolju i sve ostalo – maltene je bilo kao zaseban sobičak. Nabavio sam druge stvari, police i mnoštvo knjiga o umetnosti, i nešto romana, da izgleda kućevno, kao što na kraju i jeste izgledalo. Nisam rizikovao da stavim neke slike, znao sam da možda ima napredan ukus.

Među problemima su, naravno, bili vrata i buka. Na ulazu u njenu sobu postojao je stari dobri hrastov ragastov, ali nije bilo vrata, i to mi je predstavljalo najteži posao. Prva koja sam napravio nisu valjala, ali druga su bila bolja. Ne bi mogao da ih razvali čak ni muškarac, a kamoli sićušan stvor poput nje. Bila su od odležalog drveta debljine dva cola, sa limom iznutra, da ne bi mogla da dopre do drveta. Imala su tonu težine i nabacivanje na šarke nije bilo mačji kašalj, ali uspeo sam. Spolja sam fiksirao šipove od dvadeset pet

santima. Onda sam izveo nešto vrlo domišljato. Napravio sam nešto nalik polici za knjige, samo za alat i razne stvari, od nekog starog drveta, pa to pomoću drvenih rezica učvrstio u dovrtak, da ako ovlašno pogledaš, liči prosto na staru nišu u zidu koja je popunjena policama. Izvadiš je i eto ti vrata i prolaza. Takođe je sprečavala prodor svakog zvuka iznutra. Isto tako sam namestio šip sa unutrašnje strane vrata kud se silazi u podrum, koja su takođe imala bravu, da me niko ne bi mogao ometati. I još protivprovalni alarm. Najprostiji, noćni.

S prvim podrumom uradio sam to što sam ubacio mali šporet i svu drugu kuhinjsku opremu, nisam znao hoće li biti njuškala i da li će delovati čudno ako stalno nosam poslužavnike s hranom gore-dole. Ali pošto je ovo bilo sa zadnje strane kuće, nisam se mnogo brinuo, s obzirom da su se tu nalazile samo livade i šuma. Sa dveju strana vrta ionako je zid, a kroz preostalu živicu ništa se ne vidi. Bilo je bezmalo idealno. Jesam razmišljao da napravim stepenište iznutra, ali trošak bi bio velik, a nisam želeo ni da se izlažem opasnosti od sumnje. U današnje vreme ne smeš da veruješ majstorima, sve hoće da znaju.

Za sve to vreme nisam ni na tren pomišljao da je to ozbiljno. Znam da sigurno zvuči veoma neobično, ali tako je bilo. Govorio sam, naravno: nikad to neću uraditi, ovo je samo kao bajagi. A ne bi bilo čak ni kao bajagi da nisam imao sve to vreme i novac koje sam hteo. Po mom mišljenju, mnogi ljudi koji sad izgledaju srećno radili bi isto što sam uradio i ja ili nešto slično kad bi imali novca i vremena. Hoću da kažem, pustili bi na volju tome što sad kao bajagi ne bi smeli da rade. Moć kvari ljude, stalno je govorio jedan moj nastavnik. A Novac je Moć.

Drugo što sam uradio, kupio sam mnogo odeće za nju u radnji u Londonu. Uradio sam to tako što sam u jednoj

radnji ugledao prodavačicu baš njene veličine, pa sam joj dao boje koje sam uvek viđao na Mirandi i uzeo sve za šta su mi rekli da bi bilo potrebno jednoj devojci. Nalagao sam nešto o tome kako mi dolazi devojka sa severa, pa su joj ukrali prtljag i hoću da joj ovo bude iznenađenje i tako dalje. Ne verujem da mi je ta u radnji poverovala, ali imala je dobru prodaju – isplatio sam tog prepodneva bezmalo devedeset funti.

Mogao bih čitave noći da teram o merama predostrožnosti. Imao sam običaj da siđem u njenu sobu i sednem, i domišljam se šta bi sve mogla da pokuša kako bi pobegla. Palo mi je na pamet da se možda razume u struju, nikad se ne zna sa ovim današnjim devojkama, pa sam uvek išao u cipelama gumenog đona, nikad nisam takao prekidač pre nego što ga dobro razgledam. Nabavio sam posebnu peć za spaljivanje otpada da bih sagorevao sve njeno smeće. Znao sam da ništa njeno nikada ne sme izaći iz kuće. Neće biti perionice. Uvek može nešto da ispadne.

Dakle, na kraju sam se vratio u London u hotel *Kremorn*. Nekoliko dana sam motrio, ali nisam je video. Bili su to dani velike neizvesnosti, ali istrajavao sam. Nisam nosio sa sobom foto-aparat, znao sam da je previše rizično, ja sam gonio krupniju lovinu nego što je običan ulični snimak. Dvaput sam otišao do onog kafe-bara. Jednog dana sam maltene dva sata proveo tamo pretvarajući se da čitam knjigu, ali nije se pojavila. Počele su da mi se javljaju sumanutе ideje, možda je umrla, možda više tu ne studira umetnost. A onda, jednog dana (nisam želeo da kombi postane isuviše poznat), dok sam izlazio iz podzemnog voza na stanici kod Vorenove

ulice, ugledao sam je. Izlazila je iz voza koji je pristigao sa severa, na drugom peronu. Bilo je lako. Pošao sam za njom iz stanice i video da odlazi ka koledžu. Sledećih dana motrio sam na stanicu podzemne železnice. Možda se nije uvek vraćala kući vozom, nisam je video dva dana, ali trećeg sam je ugledao kako prelazi ulicu i ulazi u stanicu. Tako sam otkrio odakle dolazi. Sa Hempsteda. Isto sam uradio i tamo. Sutradan sam čekao da izađe i izašla je, i pratio sam je desetak minuta kroz mnoštvo uličica do kuće gde je živela. Prošao sam pored kuće u koju je ušla, utvrdio broj, a onda, na kraju ulice, i kako se ulica zove.

Veliki sam posao obavio tog dana.

U *Kremornu* sam se bio odjavio tri dana pre toga i svake večeri se selio u novi hotel, pa se ujutru odjavljivao, da mi ne bi mogli ući u trag. U kombiju sam imao spreman krevet, remenje i šalove. Smerao sam da se poslužim hloroformom, upotrebio sam ga jednom u tegli za usmrćivanje. Dozvolio mi je da ga uzmem jedan tip iz Analize kvaliteta. On ne slabi s vremenom, ali sam čisto za svaki slučaj rešio da pomešam i malčice ugljen-tetrahlorida, ono što zovu CTC i ima svugde da se kupi.

Provezao sam se po Hempstedu i napamet naučio čitav taj deo u detalje i kako da stignem brzo do Fostersa. Sve je bilo spremno. I tako sam sad mogao da motrim i kad uočim priliku, to i uradim. Stvarno sam bio izuzetan tih dana, o svemu sam razmišljao, baš kao da sam čitavog života to radio. Kao da sam neki tajni agent ili detektiv.

Najzad se posle deset dana desilo onako kako ponekad biva s leptirima. Hoću da kažem, odeš na neko mesto gde znaš da bi mogao videti neku retkost, i ne vidiš je, ali sledeći put